

जिल्हा परिषदांतर्गत विविध विकास
कामांची अंमलबजावणी /संनियंत्रणा
बाबत सूचना

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: संकीर्ण-२०१२/प्र.क्र.१११/पंरा-८

सार्वजनिक बांधकाम भवन, २५, मईबान पथ

फोर्ट, मुंबई-४०० ००१.

तारीख: १५ जून, २०१३

प्रस्तावना:-

भारतीय संविधानाच्या ७३ व्या दुरुस्ती नंतर महाराष्ट्र जिल्हा परिषद पंचायत समिती अधिनियम १९६१ आणि मुंबई ग्राम पंचायत अधिनियम १९५८ अन्वये महाराष्ट्र राज्यातील त्रिस्तरीय पंचायत राज संस्थेस, जिल्हा परिषद पंचायत, समिती आणि ग्राम पंचायतीला वेगवेगळी कामे वाटून दिलेली आहेत. त्या कामावर नियंत्रण ठेवणे, या संस्थेचे बळकटीकरणासाठी केंद्र व राज्याच्या वेगवेगळ्या स्रोतातून निधी उपलब्ध करून देणे आणि त्याद्वारे विकास करणे, ही भूमिका असून जिल्हा परिषद अधिनियम व ग्रामपंचायत अधिनियमाद्वारे वेगवेगळ्या स्तरावरील वेगवेगळी कामे करण्यास जिल्हा परिषद व ग्राम पंचायतींना अधिकार प्रदान करण्यात आलेले आहेत. लोकशाहीच्या विकेंद्रीकरणासाठी पंचायत राज व्यवस्था बळकट होणे आवश्यक असल्याने या संस्थांमार्फत जी कामे होतात त्यांना पुरेसा निधी वेळेवर मिळणे व काम होणे आवश्यक आहे. या अनुषंगाने महालेखापाल, नागपूर यांनी महाराष्ट्र राज्यातील १२ जिल्ह्यांमध्ये २००७-०८ ते २०११-१२ या कालखंडातील बांधकामाच्या संदर्भात माहे मे, २०१२ ते ऑगस्ट, २०१२ या कालावधील लेखापरिक्षण केलेले होते. महालेखापाल, नागपूर यांनी या संदर्भातील लेखा परिक्षणानंतर निरीक्षण करून शासनाकडे त्यातील त्रुटी व शिफारशी सादर केलेल्या होत्या. या शिफारशीच्या अनुषंगाने पंचायत राज संस्थेच्या कामामध्ये प्रभावी नियंत्रण रहावे व निधीचा योग्य वापर व्हावा म्हणून खालील प्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

शासन परिपत्रक :-

महालेखापाल, नागपूर यांनी जिल्हा परिषदेचे लेखा परिक्षण मे, २०१२ ते ऑगस्ट, २०१२ या कालावधीत केलेले असून महालेखापाल, नागपूर यांनी खालील प्रमाणे शिफारशी केलेल्या आहेत :-

- (१) जिल्हा परिषदेकडील वार्षिक योजनेची कामे वेळेवर होवून त्याला वेळेवर मान्यता मिळणे आवश्यक आहे.
- (२) बांधकामांसंदर्भात कार्यारंभ आदेश देण्यापूर्वी जमिनीची उपलब्धता व इतर मुलभूत सुविधा उपलब्ध आहेत, याची खातरजमा करून घेणे आणि
- (३) प्रभावीपणे कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करणे.

२. जिल्हा परिषदेच्या बांधकाम विभागामार्फत मंत्रालयाच्या वेगवेगळ्या विभागाची कामे होत असतात. यासाठी वेगवेगळ्या मंत्रालयीन विभागाकडून जिल्हा परिषदेच्या अधिनस्त निधी वितरीत करण्यात येत असतो. या अनुषंगाने मंत्रालयीन विभागाने वेगवेगळे लक्ष्य जिल्हा परिषदेस आखून दिलेले असते. या कामाचा महालेखापाल यांनी आढावा घेतला असता काही ठिकाणी असे निदर्शनास आले की, जिल्हा परिषदेस वेळेवर निधी उपलब्ध झालेला नाही किंवा मंत्रालयीन विभागांच्या मुळ मार्गदर्शक सूचनांनुसार जागा उपलब्ध होणे, इत्यादी बाबीं संदर्भात योग्य नियोजन झालेले नाही आणि यामुळे काही ठिकाणी हा निधी अखर्चित राहिला, तर काही ठिकाणी काम अपूर्ण राहिले आणि पर्यायाने सदर कामाची किंमत वाढत गेलेली आहे. यावर प्रभावी नियंत्रण ठेवण्यासाठी महालेखापाल यांनी अशी शिफारस केली आहे की, या कामाचे नियोजन वेळेवर व्हावे व संबंधितांना वेळेवर निधी मिळणे आवश्यक आहे. या दृष्टीने सर्व मंत्रालयीन विभागांना अशी विनंती करण्यात येते की, जिल्हा परिषदेच्या बांधकाम विभागकडून जी कामे करण्यात येत असतात त्यांचे नियोजन आर्थिक वर्षाच्या सुरवातीला वेळेवर जिल्हा परिषदेला कळविण्यात यावे व सदरचा निधी सुद्धा जिल्हा परिषदेस तात्काळ वितरीत करण्यात यावा.

३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी जिल्हा परिषदेअंतर्गत वार्षिक योजना तयार करताना त्या वेळेवर तयार होतील व जिल्हा विकास समितीस/जिल्हा परिषदेस वेळेवर सादर होतील आणि कामे पूर्ण होण्यास उशीर होणार नाही, याची दक्षता घ्यावी.

४. वेगवेगळ्या योजना राबविताना कार्यारंभ आदेश देण्यापूर्वी आवश्यक त्या सुविधा उदा. जमीन, संबंधित प्राधिकरणाची मान्यता व इतर मुलभूत सोयी सुविधा उपलब्ध आहेत काय याची खातरजमा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद/अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी करावी. तसेच सर्व कामे नियमानुसार व आवश्यक त्या दर्जाची होत आहेत किंवा नाही, त्याच प्रमाणे निविदा सूचनांप्रमाणे काम वेळेवर झाले नाही, तर योग्य तो दंड आकारून ती रक्कम तिजोरीत जमा करणे, याची दक्षता अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी घ्यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१३०६१५१२१०४२९८२० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(दि. ग.मोरे)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. अध्यक्ष, जिल्हा परिषद (सर्व)
२. मा.विधानसभा/विधान परिषद सदस्य (सर्व), विधानमंडळ, मुंबई
३. मा.अप्पर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
४. सर्व विभागीय आयुक्त, सर्व महसूल विभाग,
५. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/नागपूर.
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
७. अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
८. मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
९. कार्यकारी अभियंता, जिल्हा परिषद (सर्व)
१०. निवड नस्ती (कार्यासन पंरा-८)